

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه فقه و مبانی حقوق

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.Sc)
گرایش فقه و مبانی حقوق

عنوان:

بررسی تطبیقی نکاح موقت در فقه امامیه و اهل سنت با عنوان مسیار

استاد راهنما:

دکتر علی بهرامی نژاد

استاد مشاور:

دکتر مجید وزیری

پژوهشگر:

هانیه آقائی

زمستان ۱۳۸۹

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم؛

همه‌ی آنچه را که از نتایج تامل و تحقیق در عرصه این مجموعه به دست
آورده‌ام؛ پیشکش به نگاه‌های محبت‌آمیزم مادرم و نفس‌های همیشه
کرم‌پدرم می‌نمایم، نگاه و نفسی که به یقین پل‌های موفقیت‌م بوده‌اند.

صفحه تقدیر و تشکر

سپاس خدای را که سخنوران، در ستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت های او ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. و سلام و دورد بر محمد و خاندان پاک او، طاهران معصوم، هم آنان که وجودمان وامدار وجودشان است؛ و نفرین پیوسته بر دشمنان ایشان تا روز رستاخیز...

بدون شک جایگاه و منزلت معلم، اجل از آن است که در مقام قدردانی از زحمات بی شائبه ی او، با زبان قاصر و دست ناتوان، چیزی بنگاریم.

اما از آنجایی که تجلیل از معلم، سپاس از انسانی است که هدف و غایت آفرینش را تامین می کند و سلامت امانت هایی را که به دستش سپرده اند، تضمین؛ بر حسب وظیفه و از باب " من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عزّ و جلّ " :

از پدر و مادر عزیزم... این دو معلم بزرگوارم... که همواره بر کوتاهی و درستی من، قلم عفو کشیده و کریمانه از کنار غفلت هایم گذشته اند و در تمام عرصه های زندگی یار و یابوری بی چشم داشت برای من بوده اند؛

از استاد با کمالات و شایسته؛ جناب آقای دکتر علی بهرامی نژاد که در کمال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی، از هیچ کمکی در این عرصه بر من دریغ نمودند و زحمت راهنمایی این رساله را بر عهده گرفتند؛

از استاد صبور و با تقوا، جناب آقای دکتر مجید وزیری، مدیریت محترم کرسی گروه، که زحمت مشاوره این رساله را در حالی متقبل شدند که بدون مساعدت ایشان، این پروژه به نتیجه مطلوب نمی رسید؛

و از استاد فرزانه و دلسوز؛ جناب آقای دکتر محمد سپهری که زحمت داوری این رساله را متقبل شدند؛ کمال تشکر و قدردانی را دارم.

باشد که این خردترین، بخشی از زحمات آنان را سپاس گوید .

تعهدنامه اصالت پایان نامه

اینجانب هانیه آقائی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته

به شماره دانشجویی 87108989200 در رشته فقه و مبانی حقوق که در تاریخ 89/12/23 از پایان نامه خود تحت عنوان:

"بررسی تطبیقی ازدواج موقت در فقه امامیه و اهل سنت با عنوان مسیار"

با کسب نمره 18/50 و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:
1- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

2- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

3- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوز های مربوطه را اخذ نمایم.

4- چنانچه در هر مقطعی زمانی برخلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: هانیه آقائی

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

درتاریخ : 89/12/23

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای / خانم هانیبه آقائی از پایان نامه خود دفاع
نموده و بانمره 18/50 بحروف هجده و نیم بادرجه
عالی مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

عنوان..... صفحه

فصل اول: کلیات

۱-۱- بخش اول: مقدمه

- ۱-۱-۱- طرح مسئله و تبیین موضوع تحقیق..... ۱
- ۱-۱-۲- انگیزه انتخاب موضوع..... ۲
- ۱-۱-۳- سوالات اصلی تحقیق..... ۳
- ۱-۱-۴- فرضیه های تحقیق..... ۴
- ۱-۱-۵- اهداف تحقیق..... ۴
- ۱-۱-۶- روش تحقیق..... ۴
- ۱-۱-۷- جنبه نوآوری تحقیق..... ۴
- ۱-۱-۸- طبقه بندی مباحث..... ۵

بخش دوم: مبانی نظری تحقیق

۱-۲- واژه شناسی

- ۱-۲-۱- معنای لغوی و اصطلاحی متعه..... ۵
- ۱-۲-۲- متعه در قرآن..... ۶
- ۱-۲-۳- ماهیت متعه..... ۷
- ۱-۲-۴- معنای لغوی بسیار..... ۸
- ۱-۲-۵- معنای اصطلاحی بسیار..... ۹
- ۱-۳- پیشینه تاریخی عقد متعه در اسلام..... ۱۰

فصل دوم:

بررسی نکاح موقت در فقه امامیه و ارائه ادله مشروعیت آن

بخش اول:

۲-۱ دیدگاه تشیع نسبت به نکاح متعه: ۲۱

بخش دوم:

۲-۲ ادله جواز ازدواج موقت از دیدگاه فقه امامیه ۲۲

۲-۲-۱ ادله نظری:

۲-۲-۱-۱ کتاب ۲۲

۲-۲-۱-۲ سنت ۲۸

۲-۲-۱-۳ عقل ۳۱

۲-۲-۱-۴ اجماع ۳۵

۲-۲-۱-۵ اصول عملیه ۳۶

۲-۲-۱-۵-۱ اصل اباحه یا حلیت ۳۶

۲-۲-۱-۵-۲ اصل عدم نسخ ۳۸

۲-۲-۲ ادله عملی:

عمل صحابه و تابعین ۴۰

بخش سوم:

۲-۳ بررسی ماهیت وجودی متعه از منظر فقه امامیه ۴۱

بخش چهارم:

۲-۴ احکام مترتب بر ارکان متعه از منظر فقه امامیه ۴۴

۲-۴-۱ حکم ارث زوجین ۴۴

۲-۴-۱-۱ وجود توارث به طور مطلق ۴۵

۲-۴-۱-۲ وجود توارث در صورت انتفاء شرط عدم وراثت ۴۶

- ۲-۴-۱-۳- وجود توارث با قرار دادن شرط..... ۴۶
- ۲-۴-۱-۴- عدم توارث به صورت مطلق..... ۴۷
- ۲-۴-۱-۵- علل ترجیح نظریه عدم توارث و ادله آن..... ۴۷
- ۲-۴-۱-۵-۱- استدلال منطقی و دلیل عقلی..... ۴۷
- ۲-۴-۱-۵-۲- روایات مورد استناد..... ۴۸
- ۲-۴-۱-۵-۳- استناد قانون مدنی..... ۴۹
- ۲-۴-۲- حکم مهر..... ۵۰
- ۲-۴-۳- حکم عده..... ۵۱
- ۲-۴-۳-۱- حکم عده زوجه متعه در فرض عدم دخول..... ۵۱
- ۲-۴-۳-۲- حکم عده زوجه متعه در فرض دخول..... ۵۱
- ۲-۴-۳-۲-۱- عده تحیض در سن من تحیض..... ۵۱
- ۲-۴-۳-۲-۲- عده من لا تحیض در سن تحیض..... ۵۴
- ۲-۴-۳-۲-۳- عده زوجه باردار..... ۵۵
- ۲-۴-۳-۲-۴- عده وفات..... ۵۵
- ۲-۴-۴- حکم مدت..... ۵۷

بخش پنجم:

- ۲-۵- اتصاف متعه بر احکام خمس..... ۵۸
- ۲-۵-۱- حرمت نکاح موقت نسبت به اشخاص..... ۵۸
- ۲-۵-۲- استحباب متعه..... ۵۹
- ۲-۵-۳- کراهت متعه..... ۶۰
- ۲-۵-۴- نظر مراجع عظام شیعه در باب متعه..... ۶۲

فصل سوم:

بررسی ازدواج موقت از دیدگاه اهل سنت و مسئله نکاح مسیار

بخش اول:

۳- ۱- ازدواج موقت از دیدگاه اهل سنت: ۶۸

بخش دوم:

۳- ۲- ادله اهل تسنن بر حرمت متعه ۶۹

۳- ۲- ۱- نسخ متعه ۷۰

۳- ۲- ۱- ۱- نسخ به واسطه آیات :

۳- ۲- ۱- ۱- ۱- آیه طلاق ۷۰

۳- ۲- ۱- ۱- ۲- آیه ارث ۷۰

۳- ۲- ۱- ۱- ۳- مستندات روایی اهل تسنن مبنی بر نسخ متعه به آیات ۷۱

۳- ۲- ۱- ۲- نسخ به واسطه روایات و سنت ۷۲

۳- ۲- ۲- اجماع صحابه بر تحریم متعه ۷۳

۳- ۲- ۳- اختیارات حکومتی ۷۳

۳- ۲- ۳- ۱- موقت بودن متعه در اصل تشریح ۷۴

۳- ۲- ۳- ۲- حکم حکومتی و تحریم متعه ۷۵

۳- ۲- ۴- توجیه حکم خلیفه توسط مصادیر اهل تسنن ۷۵

بخش سوم:

۳- ۳- بررسی نکاح مسیار ۷۷

۳- ۳- ۱- پیشینه نکاح مسیار ۷۸

۳- ۳- ۲- ماهیت نکاح مسیار ۷۹

۳- ۳- ۳- تفاوت نکاح مسیار با سایر ازدواج ها

۳- ۳- ۳- ۱- تفاوت نکاح مسیار با نکاح دائم ۸۰

۳- ۳- ۳- ۲- تفاوت نکاح مسیار با نکاح موقت یا متعه ۸۰

- ۳-۳-۴- دلایل استقبال از نکاح مسیاری ۸۱
- ۳-۳-۴-۱- دلایل زنان ۸۱
- ۳-۳-۴-۲- دلایل مردان ۸۳
- ۳-۳-۵- بررسی دیدگاه علمای اسلام در مسئله نکاح مسیاری ۸۴
- ۳-۳-۵-۱- دیدگاه علمای شیعه به مسئله نکاح مسیاری ۸۵
- ۳-۳-۵-۲- دیدگاه علمای اهل تسنن به مسئله نکاح مسیاری ۸۶
- ۳-۳-۵-۲-۱- نظریه قائلین به جواز مسیاری و ادله آن ۸۸
- ۳-۳-۵-۲-۲- نظریه قائلین به حرمت مسیاری و ادله آن ۸۹
- ۳-۳-۵-۲-۳- نظریه قائلین به توقف نکاح مسیاری ۹۱

فصل چهارم

بررسی تطبیقی دیدگاه مکتب تشیع و اهل سنت در متعه و مسیاری

بخش اول

- ۴-۱- هدف از بررسی تطبیقی این دو مکتب ۹۲

بخش دوم

- ۴-۲- نقد ادله اهل تسنن در باب حرمت متعه ۹۳

۴-۲-۱- رد ادعای نسخ متعه

- ۴-۲-۱-۱- به واسطه آیات (طلاق و ارث) ۹۴

۴-۲-۱-۲- رد مستندات روایی اهل سنت مبنی بر نسخ متعه به واسطه آیات

۹۵

- ۴-۲-۱-۳- رد نسخ متعه به واسطه روایات و سنت ۹۷

۴-۲-۲- رد ادعای دلالت اجماع بر حرمت متعه ۱۰۰

۴-۲-۳- رد دلالت اختیارات حکومتی مبنی بر حرمت متعه ۱۰۱

- ۴-۲-۳-۱- رد نظریه موقت بودن متعه در اصل تشریح..... ۱۰۲
- ۴-۲-۳-۲- رد نظریه دلالت حکم حکومتی بر حرمت متعه..... ۱۰۴
- ۴-۲-۴- پاسخی بر توجیحات مصادیر اهل تسنن بر حکم خلیفه دوم
- ۴-۲-۴-۱- پاسخ شیخ طوسی بر ادعای فخر رازی..... ۱۰۷
- ۴-۲-۴-۲- پاسخ آیت الله خوئی بر ادعای رشید رضا..... ۱۰۷
- ۴-۲-۴-۳- پاسخ آیت الله امینی بر ادعای موسی جارالله..... ۱۰۸
- ۴-۲-۵- رد ادعای حرمت متعه توسط روایاتی از کتب معتبر خود اهل تسنن.... ۱۱۰
- ۴-۲-۶- نقد ادله قائلین به جواز مسیاریت..... ۱۱۳
- ۴-۲-۷- نقد ادله مخالفین نکاح مسیاریت..... ۱۱۴

فصل پنجم

بررسی دیدگاه عرف نسبت به متعه و آثار اجتماعی آن

بخش اول

- ۵-۱- رویکرد سوء عرف، نسبت به نکاح متعه..... ۱۱۸

بخش دوم

- ۵-۲- شبهات موجود در باب نکاح متعه و دفع آن..... ۱۲۰
- ۵-۲-۱- عدم ثبت قانونی نکاح متعه مساوی با ترویج فساد!..... ۱۲۱
- ۵-۲-۲- ماهیت متعه، متضاد با کرامت و شخصیت زن!..... ۱۲۲
- ۵-۲-۳- متعه و حقوق فرزندان حاصل از این نکاح!..... ۱۲۴
- ۵-۲-۴- تکلیف متعه در برابر نهی ائمه!..... ۱۲۵
- ۵-۲-۵- مفسده نکاح موقت با دوشیزگان!..... ۱۲۵
- ۵-۳- قول مختار..... ۱۲۷
- ۵-۴- نتیجه گیری..... ۱۲۹
- ۵-۵- ارائه پیشنهادات

- ۵-۵-۱- اجرای علنی ازدواج موقت..... ۱۳۲

۵-۵-۲- وضع قوانین خاص جهت جلوگیری از سوءاستفاده احتمالی از متعه	۱۳۴
۵-۵-۳- فعالیت فرهنگی برای روشن شدن حقوق و تکالیف زوجین در این	عقد ۱۳۶
۵-۵-۴- اعمال سیاست گذاری های مرتبط	۱۳۶
فهرست منابع و مآخذ	۱۳۷

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱. مقدمه

۱-۱-۱. طرح مساله و تبیین موضوع:

ازدواج از منظر شیعه، بر دو قسم است: ۱- ازدواج دائم، ۲- ازدواج موقت.

تفاوت این دو ازدواج در این است که در ازدواج موقت، حتما باید مدت و مقدار مهریه مشخص گردد و بدون آن دو عقد باطل می شود، همچنین نفقه و ارث نیز در آن واجب نیست.

از نظر تمام مسلمین، ازدواج موقت در صدر اسلام جایز بود چرا که در نص کلام الله مجید به آن اشاره شده و سنت پیامبر (ص) نیز چنین بوده است. حتی در زمان خلافت ابوبکر و بخشی از خلافت عمر نیز مردم به این سنت نبوی، عمل مینمودند.

اما بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص)، به سبب تمایلات شخصی خلیفه دوم، امت رسول خدا از این سنت حسنه منع شدند. هرچند که نهی وی، در واقع مخالف صریح با کتاب خدا و سنت پیامبر (ص) محسوب می شد، اما اهل سنت، در صدد توجیه نهی خلیفه برآمدند. به این صورت که برخی ادعای نسخ آیه متعه را نمودند و برخی دیگر نهی عمر را، برگرفته از نهی پیامبر (ص) دانسته و روایات ضد و نقیضی در این مورد ارائه کردند. اما فقهای امامیه با استفاده از چهار منبع استنباط احکام خود یعنی کتاب، سنن وارده در این زمینه، عقل و اجماع، استدلالات سست و بی پایه آنان را رد نمودند.

لذا امروزه در ارتباط با ازدواج موقت دو گروه وجود دارند: یک گروه، مخالفین این ازدواج هستند، که معتقدند بعلت سوء استفاده هایی که افراد از آن می نمایند، باید این ازدواج طرد و محکوم گردد. در حالیکه موافقین این ازدواج معتقدند که، این نوع ازدواج، برای کسانی که امکانات ازدواج دائم برایشان مهیا نیست، می تواند راه مناسبی برای کنترل غرایز باشد. زیرا مسئولیتهای ازدواج دائم را ندارد و از طرفی آنها را نیز از فحشاء و مفاسد اجتماعی حفظ می نماید.

از آنجایی که، عمده ترین علل فحشاء در جامعه، معمولاً نیاز مالی یا نیاز جنسی و یا حتی نیاز روحی - عاطفی می باشد و اگر فردی بتواند هر یک از اینها را در ازدواج موقت بدست آورد، دیگر نباید به سراغ زنا و فحشاء برود، مگر کسیکه دچار هرزگی و بی بند و باری اخلاقی است. حال مساله مهم این است که صدق گفتار هر گروه در تطابق با متن شریعت اسلام و همچنین متون معتبر، باید ثابت گردد.

۱-۱-۲. انگیزه انتخاب موضوع:

اینجانب با تحقیقات انجام شده، به این نتیجه رسیدم که اکثر کتب و مطالبی که در مورد نکاح موقت در دو مکتب شیعه و اهل سنت نگاشته شده، نارسا می باشند و به طور کافی، استدلالی و به روز بحث نکرده اند و بیشتر به مباحث تاریخی و روایی و سندی این مساله روی آورده اند (که البته اینها مباحث دست دوم است، زیرا مشکل جامعه در قبول مشروعیت صرف نیست بلکه وجود ایرادات و شبهاتی است که باید به آنها جواب داده شود).

از آنجا که بسیاری از مباحث موجود در این زمینه یا به صورت انتقادی بدون فکر و اندیشه و مطالعه مطرح گشته و یا به صورت گذرا از کنار این موضوع عبور شده و به همه ابعاد نپرداخته اند ثمره عملی نداشته است.

لذا در این رساله، " نکاح موقت" عمدتاً از دیدگاه نوین و از جنبه های عقلی و فقهی، متفاوت با مباحث معمول به صورت غیر احساسی، بین دو مکتب شیعه و اهل سنت، طرح و بیان خواهد شد از طرف دیگر از آنجایی که در گوشه و کنار افرادی یافت می شوند که بر اثر تبلیغات مسموم یا سوء استفاده هایی که از این قانون شده چنان تصور می کنند که میان «فحشا» و «ازدواج موقت» هیچ گونه فرقی جز در لفظ نیست!، و اگر به کسی «فرزند صیغه» یا «ابن الصیغه» گفته شود، درست مثل اینکه او را فرزند نامشروع خطاب کرده باشند؛ ناراحت می گردد، بنابراین نتیجه می گیرند فحشا و ازدواج موقت هر دو باید به طور مساوی محکوم و ممنوع اعلام گردد.

مضاف بر اینکه عقاید فاسدی که به وسیله جهال و نا آگاهان از محتوای ظریف و عمیق مذهب در جامعه مانند یک ویروس به همه جا سرایت داده شده؛ نگارنده را بر آن داشت که به عنوان یک

انسان مسلمان اگر نمی تواند جامعه را عوض کند؛ لاقلاً از این بدعت‌های فکری و ضد دینی، منزجر و مبری شود و خود را در صف ناآگاهان و جهال وارد نکند تا به این طریق، هم برادران اهل سنت و هم افراد ناآگاه بدانند این قانون اسلامی یک حکم کاملاً مترقی است که اگر به طور صحیح و با تمام شرایط و قیود آن اجرا گردد عامل بسیار مؤثری برای ریشه کن کردن فحشا و انحرافات جنسی است.

عنایت نگارنده به این موضوع، منشایی جز درد دین و نفرت از این همه جهالت و باورهای غلط موجود در جامعه نداشته، هرچند که ممکن است در مظان اتهام عرف قرار گیرد، اما باور ما این است: "گرچه راهی است پر از بیم ز ما تا بر دوست، رفتن آسان بود از واقف منزل باشی" امید است بتوانیم در این بخش از دین، قدمی هر چند کوچک برداشته و طبق آیه "ولتکن منکم امه یدعون الی الخیر و یامرون بالمعروف و ینهون عن المنکر" نقشی در تبیین و ترسیم حقیقت این معروف و سنت الهی، در متن جامعه ایفا کرده باشیم. زیرا هر چه معروف‌ها، بیشتر احیا گردند منکرات بیشتر از جامعه رخت بر می بندند. به خصوص در برابر بدعت‌ها و عقاید فاسدی که همواره آفت دین و منشا نزاع و اختلاف بوده اند.

۱- ۱- ۳. سوالات اصلی تحقیق:

۱. آیا ازدواج موقت شرعی است؟
۲. آیا ازدواج مسیاری در دین مبین اسلام تشریح شده است؟
۳. نظر کدامیک از دو مکتب امامیه و اهل سنت مطابق با آیات و روایات اسلامی است؟
۴. عرف جامعه امروز ما چه رویکردی نسبت به نکاح متعه دارد؟ راه حل آن چیست؟

۱- ۱- ۴. فرضیه های تحقیق:

۱. ازدواج موقت به عنوان یکی از سنن الهی است که در متن شریعت اسلام تشریح شده است.
۲. از دیدگاه اسلام ازدواج مسیاری، بدون در نظر گرفتن شرایط، مشروعیتی نداشته و قابل استناد نیست چرا که مبانی آن متضاد با اصول مقرر در ازدواج اسلامی است.

۳. نظر مکتب امامیه در مشروعیت ازدواج موقت، تطابق با آیات و روایات موجود دارد.
۴. رویکرد جامعه امروز ما با توجه با سوء استفاده های موجود در این مساله، گرایش به سمت کراهت انجام این نکاح دارد، که به واسطه وضع قوانین خاص، فرهنگ سازی ها، وضع برخی محدودیت ها، تا حدودی قابل رفع است.

۱-۱-۵. اهداف تحقیق:

هدفی که نگارنده در این تحقیق، علاوه بر بررسی هر یک از این دو نوع ازدواج به تفکیک نظرات شیعه و اهل سنت دنبال میکند؛ این است که، نقدی منصفانه بر آن حاکم سازد. چراکه دشمنان با نگاه کینه توزانه و حسدورزانه، به این مسأله نگاه کرده و در نتیجه محاسن آن را به صورت عیب تصویر نموده اند و دوستان نیز با به راه انداختن غوغا و هیاهو و بدون تدبر و عدل و انصاف، حکم خود را علیه آن صادر نموده، حتی برخی آن را بیشتر به زنا و هرزگی نزدیک دانسته اند. و چون انتظار نمی رود در مورد موضوعی که دشمن برای ضربه زدن و دوست به دلیل جهل به حقیقت آن، تمامی تلاش خود را جهت تبیین و تحلیل آن انجام داده اند، شبهاتی ایجاد نشود، لذا باید در صدد رفع شبهات وارده نیز برآمد. از طرف دیگر باید دید علل آوردن اهل تسنن به ایجاد نوع مستحدثه ازدواج، یعنی "ازدواج مسیاری" چیست؟

۱-۱-۶. روش تحقیق:

در این رساله سعی شده است از روش کتابخانه ای، با ابزار فیش برداری و با بهره گیری از منابع علمی و مراکز تحقیقاتی و پژوهشی و امکانات رایانه ای موجود، استفاده گردد. در عین حال با استفاده از نظریات اساتید بزرگوار و صاحبان فن، نهایت سعی و کوشش شده است که به جمع بندی مطلوبی برسیم.

۱-۱-۷. جنبه نوآوری تحقیق:

طرح مبحث ازدواج "مسیاری"، از نوآوری های این رساله است.

۱-۱-۸ طبقه بندی مباحث:

علی‌رغم گستردگی دامنه مطالب، سعی بر آن شده است که، تمامی موارد در پنج فصل؛ تهیه و نگارش یابد. بدین صورت که، فصل نخست شامل کلیاتی هم چون، بررسی مفردات موضوع رساله، مبانی نظری تحقیق و سیر تاریخی آن است. در فصل دوم، به بررسی دیدگاه شیعه در باب ازدواج موقت و نظریات مصادیر بزرگ فقه شیعه پرداخته شده است. در فصل سوم، ازدواج موقت را از دیدگاه اهل سنت، به همراه بحث نکاح مسیار، مورد بررسی قرار داده ایم. نظریه دو مکتب به صورت تطبیقی به همراه نقد آنان، در فصل چهارم و دیدگاه عرف نسبت به مساله متعه و آثار اجتماعی آن در فصل پنجم مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. در نهایت، بعد از پاسخگویی به شبهات و ازئه پیشنهاداتی من باب تسهیل اجرای نکاح متعه در متن جامعه، سعی در ارائه نتیجه گیری مطلوب شده است.

بخش دوم: مبانی نظری تحقیق

۱-۲-۱ واژه شناسی:

۱-۲-۱. معنای لغوی و اصطلاحی متعه:

الف- معنای لغوی:

"واژه متعه، از ریشه "متع" می باشد که در لغت به معنای چیزی است که از آن بهره‌برداری شده

است" (ابن منظور، ۱۴۱۴ق، ۲۳۹) و انتفاع قلیل و موقت برده می‌شود" (قرشی، ۱۳۷۱ش، ۲۲۶)

ب- معنای اصطلاحی:

در اصطلاح فقهی، متعه؛ ازدواجی است که مردی با زنی تا مدت زمان معین با مهریه‌ی معین، نکاح

انجام داده و با سرآمدن وقت تعیین شده، مرد و زن از همدیگر بدون طلاق جدا می‌شوند (راغب

اصفهانی، ۱۴۱۲ق، ۷۵۷)

برای تبیین معنای ازدواج موقت؛ این نهاد، در کتب فقهی شیعه و سنی تعریف شده است که

مختصرترین تعریف آن، در کتاب شرح لمعه شهید ثانی این چنین آمده است:

"نکاح متعه عبارت است از نکاح منقطع و غیر دائم." (شهید ثانی، ۱۴۰۳، ق ۲۴۵)

در الخلاف آمده است: "نکاح متعه در نزد ما (امامیه) مباح و جایز است و آن به این صورت است که شخص، زنی را برای مدت معلومی در مقابل مهر مشخصی به عقد خود در آورد." (طوسی، ۱۴۱۴، مسأله ۱۱۹).

هم چنین در کتاب "المنتقى شرح موطأ مالک" اینگونه آمده است:

"نکاح متعه ای که مورد بحث است، ازدواج موقت است، مانند اینکه مردی، زنی را برای مدت یک سال یا یک ماه یا بیشتر و یا کمتر به ازدواج خود درآورد. در اینصورت با به پایان یافتن مدت، حکم نکاح باطل می شود." (الباجی، ۱۹۹۹، م، ۲۴۳)

ملاحظه می‌گردد که نکاح موقت یا متعه، ازدواجی است که محدود به وقت خاصی است، بطوریکه با اتمام این وقت و پایان این دوره، این ازدواج نیز منقضی می‌گردد.

۱-۲-۲ متعه از منظر قرآن :

آیه‌ای که بحث متعه را در قرآن مطرح کرده، آیه ی ۲۴ سوره ی مبارکه نساء است. خدای متعال بعد از بیان یک سری احکام، از جمله تعدد زوجات در اوائل سوره (نساء/۳) و ازدواج های حرام در آیات قبل (نساء/۲۲-۲۴) به حکم ازدواج های حلال، از جمله نکاح موقت که حلیت و شرایط آن را بیان نموده است، می‌پردازد:

«...وَأَحِلَّ لَكُمْ مَّا وَّرَاءَ ذَٰلِكُمْ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً...» (نساء/۲۴)

«...اما زنان دیگر غیر از اینها (که گفته شد) برای شما حلال است که با اموال خود، آنان را اختیار کنید؛ در حالیکه پاکدامن باشید و از زنا خودداری نمایید. و زنانی را که متعه [ازدواج موقت] میکنند، واجب است مهر آنها را بپردازید...»

در تفسیر المیزان در ذیل تفسیر این آیه چنین آمده است:

"با دقت در این آیه، حلیت مضاجعت با زنان و بهره مندی از آنها (به غیر از شانزده طایفه ای که در آیات قبل و در صدر همین آیه ی شریفه ذکر شد) استنباط می‌شود.